

אם אינך רואה מייל זה לתץ כאן

CLIENT UPDATE

התקשרות עם מתנדבים

25/2/2019

רקע

לאחרונה אנו עדים יותר לתופעה שבה חברות מסחריות מתקשרות עם סטודנטים ללא מתן תשלום, כחלק מהתנסות מעשית של הסטודנט בעולם העבודה, או בתמורה לנקודות זכות בתואר. גם מלכ"רים ועמותות נוטות להתקשר עם מתנדבים על בסיס תכוף ולא פעם מתנדבים אלו מהווים חלק עיקרי מ"כח העבודה" של גופים אלה. לאור כך, ולאור היעדר הסדר משפטי ברור, מובאים להלן מספר דגשים בכל הנוגע להתקשרות עם מתנדבים.

התקשרות עם מתנדבים

החשיפה העיקרית בהתקשרות עם מתנדב היא כי אותו מתנדב יוכר כעובד. לאור העדר חקיקה מסודרת בנושא, אשר תגדיר באופן חד וברור איפה עובר הקו בין עובד למתנדב, נדרשו לא פעם בתי הדין לעבודה לקבוע בעצמם, בכל מקרה ומקרה, האם מתקיימים בין המתנדב לבין הגוף בו הוא מתנדב יחסי עובד-מעסיק. בתי הדין קבעו במספר פסיקות כי יש לבחון כל מערכת יחסים שכזו באופן אינדיבידואלי ולהכריע על סמך הנסיבות הספציפיות^[1].

מן הפסיקות השונות ניתן לדלות את מאפייני ההתקשרות עם מתנדב:

1. המתנדב מגיע למקום ההתנדבות מרצון;
2. המתנדב מבצע את ההתנדבות ללא תמורה כספית (למעט נסיעות והחזרי הוצאות);
3. המתנדב אינו צד לחוזה העסקה;
4. המתנדב אינו כפוף למרותו של הגוף בו הוא מתנדב או העומדים בראשו;
5. המתנדב אינו מחויב להיקף שעות מסוים או תקופת התנדבות מוגדרת ורשאי לחדול מהתנדבותו בכל עת;
6. ההתנדבות לא נועדה להשיא רווחים לארגון;
7. המתנדב אינו מהווה חליף לעובד בשכר.

ההכרה ביחסי עובד-מעסיק בין המתנדב לארגון (חברה, מלכ"ר, עמותה) חושפת את הארגון בכמה מישורים:

1. במישור האזרחי – הכרה ביחסי עובד-מעסיק תחייב את הארגון, רטרואקטיבית, לשלם למתנדב שהוכר כעובד את כלל הזכויות אשר מגיעות לו כעובד (שכר, הפרשות סוציאליות, ימי חופשה וכו'), תוך חשיפת הארגון לתשלום פיצויי הלנה).
2. במישור הפלילי והמינהלי – הכרה ביחסי עובד-מעסיק חושפת את הארגון ואת העומדים בראשו לסיכון של אישומים פליליים ולקנסות מנהליים וזאת לאור ההוראות הפליליות בחוקי העבודה השונים ולאור הוראות החוק להגברת האכיפה בדיני עבודה.
3. במישור דיני הגירה – במקרים בהם מדובר במי שאינו תושב ישראל, הכרה ביחסי עובד-מעסיק ובפעילותו של תושב זר כ"עבודה" לעניין הוראות רשות האוכלוסין וההגירה, חושפת את הארגון ומנהליו לסיכון של אישומים פליליים וקנסות מנהליים הקבועים בחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991 (ובפרט בגין העסקה ללא היתר ואשרת עבודה).

על מנת למזער את החשיפות לעיל אנו ממליצים לבדוק כל מקרה לגופו ובמקרים בהם ניתן לראות בהם התנדבות, לקבל מהמתנדב טופס אישור התנדבות, ברוח הנקודות לעיל.

התקשרות עם מתנדבים כחלק מהפנייה של מסגרת מוכרת

גופים המתקשרים עם מתנדבים כחלק מהפנייה של מסגרת מוכרת (לדוגמה פרויקט 'מסע') אשר מפנה את המתנדבים להתנדבות בארגון, צריכים להתקשר ישירות עם הגוף המפנה את המתנדבים^[2]. בנוסף לכך אנו ממליצים להחתים את המתנדב עצמו על טופס אישור התנדבות אישי. כמו כן, ובמידה והגוף בו מבוצעת ההתנדבות אינו נמנה על הרשימה הסגורה המופיעה בסעיף 287 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 (להלן: "החוק") (ראו מטה), הרי שיש לוודא כי המתנדב מכוסה בביטוח מתאים.

הסדרת מעמד ואשרות למתנדבים

התקשרות עם סטודנטים זרים על בסיס התנדבותי מצריכה בחינה משפטית ועובדתית, בכל מקרה לגופו, על מנת להחליט מהי האשרה המתאימה בנסיבות העניין. נבהיר כי יש להבחין בין מתנדב (או מתמחה-ללא-שכר) זר (לא תושב ישראל) בסביבה עסקית-מסחרית, לבין אזרח זר המתנדב מטעמים אידאולוגיים או הומניים. מעמדם של האחרונים הוסדר באופן מפורש באשרה מסוג "ב/4", שמטרתה "לאפשר לארגוני רווחה, בריאות, מוסדות דת, קיבוצים, מושבים ומוסדות פילנתרופיים"^[3], להיעזר בכוח אדם זר "המוכן להתנדב מסיבות אידיאולוגיות או הומניות ללא תמורה ושכר, אלא תמורת דמי קיום, מקום לינה, לימודי העשרה וכלכלה"^[4].

ביחס לפעילות התנדבותית (או התמחות-ללא-שכר) של מתמחה זר בסביבה מסחרית-עסקית, נדרשת בחינה של אופי ההתקשרות וסוג הפעילות במטרה לקבוע את סיווג האשרה שתתאים בנסיבות העניין. נבהיר כי עצם שהייתו של נתין זר בישראל באופן חוקי, לדוגמה על אשרת תייר (ב/2) או אשרת סטודנט (א/2), אינה מתירה בהכרח פעילויות מן הסוג מושא אגרת מידע זו.

כיסוי ביטוחי למתנדבים

החוק קובע הסדרים לצורך הבטחת זכויות ביטוחיות של מתנדבים. לא כל מתנדב מבוטח במסגרת המוסד לביטוח לאומי, אלא רק מתנדב העונה להגדרה ספציפית המצויה בחוק (להלן: "**מתנדב ביטוחי**"). בהתאם לחוק, מתנדב ביטוחי הוא מי שפעל בהתנדבות, שלא בשכר, למען זולתו, על פי הפניה מאת משרד ממשלתי, המוסד, רשות מקומית, ההסתדרות הציונית העולמית, הסוכנות היהודית לארץ ישראל או מאת גוף ציבורי אחר שאישר שר העבודה^[5] (ישנם זכאים נוספים כגון מתנדבים במגן דוד אדום ובשירות המשמר האזרחי. לרשימה המלאה ראו סעיף 287 לחוק).

חשוב לציין כי על מנת להיחשב כמתנדב ביטוחי, על הגוף בו מתנדב המתנדב להגיש לביטוח לאומי 'טופס הפניית מתנדב' אותו ניתן להוריד באתר הביטוח הלאומי. את הטופס יש להגיש **מיד** עם תחילת ההתנדבות ולא בעת הגשת תביעה לביטוח לאומי. את הטופס יכולים להגיש כאמור רק הגופים המנויים בסעיף 287 לחוק (משרד ממשלתי, המוסד, רשות מקומית, וכו') ובתנאי שיש בהתנדבות תועלת לאומית או ציבורית^[6].

תנאים קשיחים אלה מביאים למצב בו גם כאשר ברור לבתי הדין כי המתנדב אינו עובד ולא מתקיימים יחסי עובד-מעסיק בינו לבין הארגון בו הוא מתנדב, הוא אינו זכאי להיחשב כמתנדב ביטוחי. לפיכך יש לוודא כי ההתנדבות של המתנדבים בגוף נעשית באופן מפוקח וזהיר וכי המתנדבים מבוטחים בביטוח מתאים.

מסקנות

1. על מנת להימנע מהכרה של יחסי עובד-מעסיק בין המתנדב לבין הארגון בו הוא מתנדב יש לוודא כי מתקיימים כמה שיותר מסמני המתנדבים המנויים לעיל וכי המתנדב חתום על טופס אישור התנדבות.
2. גופים אשר עומדים בתנאים הנדרשים להכרה כגוף ציבורי צריכים להגיש למשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים בקשה מסודרת להכרה כגוף ציבורי. לאחר מכן, אם יש בהתנדבות תועלת לאומית או ציבורית, על הגוף המתקשר עם המתנדב להגיש לביטוח לאומי 'טופס הפניית מתנדב' עבור כל מתנדב ומתנדב.
3. על גופים אשר אינם נמנים עם אחד הגופים המצוינים בסעיף 287 לחוק ומתקשרים עם מתנדבים לוודא כי המתנדבים מכוסים תחת ביטוח מתאים.

[1] ע"ע 1270/00 פרידמן – הו, פ"ד לח(2003) 39.

[2] רשימת הגופים המוסכמים להפנות מתנדבים מופיעה באתר הביטוח הלאומי: <https://bit.ly/2AT21rg>

[3] רשימת הארגונים שעונים על הקריטריונים לעיל היא רשימה סגורה שמפורטת בנוהל 5.6.0001 של רשות האוכלוסין וההגירה ("נוהל הטיפול בהזמנה והארכת רישיון למתנדבים") (להלן: "נוהל המתנדבים"). ארגונים שאינם ברשימה רשאים לפנות למטה הרשות בבקשה לקבל הכרה לעניין נוהל המתנדבים, ר' ס' ד.2.יב. לנוהל המתנדבים.

[4] נוהל 5.6.0001 של רשות האוכלוסין וההגירה ("נוהל הטיפול בהזמנה והארכת רישיון למתנדבים").

[5] בהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (מתנדבים), תשל"ח-1978 (להלן: "תקנות מתנדבים") שר העבודה יאשר גוף כ'גוף ציבורי' אם התמלאו בו כל אלה: הוא מתנהל ללא כוונת רווח; הוא מפעיל לפחות מאתיים וחמישים מתנדבים במשך שנה או שהוא הוכר כגוף המפנה בנות בשירות לאומי; הנהלתו מורכבת משלושה בוגרים לפחות; יש לו תקנון המסדיר את מטרותיו ואת דרכי עבודתו בהפעלת מתנדבים; הוא קיים פעילות סדירה במשך ששה חדשים רצופים לפחות בתכוף לפני שהגיש בקשתו לאישורו כגוף ציבורי או שהוא הוכר כגוף מפנה לפי תקנה 3(ב) לתקנות הביטוח הלאומי (בנות בשירות לאומי בהתנדבות), התשס"ב-2002.

[6] בהתאם לתקנות המתנדבים תועלת לאומית או ציבורית הינה אחד מהבאים: הנחלת הלשון העברית; ביעור הבערות; חינוך מבוגרים; טיפול חינוכי וחברתי בקידום משפחות, ילדים או נוער; קליטת עולים; שירותי ייעוץ לתושבים ולתיירים; טיפול בקשישים, בנכים ובחולים, או במשפחותיהם; עזרה בדרך של אחזקת מעונות או מוסדות של קשישים, נכים או חולים; טיפול במשפחות שכולות; עזרה לקיבוצים, לישובים חקלאיים או ליישובי ספר בדרך של שמירה, ביצורים, עבודות בענפי המשק, או בדרך של פעולות הדרכה חקלאית או הדרכה אחרת, ובלבד שתקופת ההתנדבות של המתנדב בפעולות לפי פסקה זו הינה ארעית ואינה עולה על ששה שבועות רצופים; טיפול בחיילים ובמשפחותיהם; סיוע למערכת הביטחון בעבודות ביצורים, עבודות במחסני חירום, עבודות בסדנאות או בעבודה אחרת במחנות צה"ל וביחידותיו ובמתקני המשטרה וביחידותיה; התנדבות שלא בשכר לשירות עבודה במפעל חיוני או עבודה במפעל למתן שירותים קיומיים; אבטחת מוסדות חינוך או מוסדות ציבור; אבטחת פעולות חינוכיות, לרבות אבטחת טיולים וליוויים ואבטחת מסעות גדנ"ע וליוויים; גמילה מסמים, מעישון או מאלכוהול; מניעת עבריינות; שיקום אסירים וטיפול במשפחות אסירים; פעולות תרבות על ידי אמנים מתנדבים ביחידות ובמחנות צה"ל או פעולות כאמור ביישובי ספר בתקופה שבה מתנהלות באותו איזור פעולות איבה; שירות לאומי בהתנדבות; החזקת ילד או בוגר שהוא פסול דין, בידי אב ואם, שאושרו לגביו כמשפחת אומנה, על ידי משרד העבודה והרווחה; לעניין זה, "החזקה" – בכל שעות היממה; ובלבד שמדובר בפעילות הקשורה בילד או בבוגר שהוא פסול דין או שהיא לטובתו; הנצחת זכר השואה וחלליה; פעילות למען איכות הסביבה, שמירת הטבע והגנה על בעלי חיים, על פי הפניה של משרד ממשלתי, המוסד, רשות מקומית,

ההסתדרות הציונית העולמית או הסוכנות היהודית לארץ ישראל, או פעילות כאמור שאירגן גוף ציבורי אחר ושמקומה ומועדה נקבעו מראש.

פרטי קשר

הילה זילברשטיין, שותפה
מחלקת דיני עבודה
hilas@meitar.com | 03-6103183

רמי לנדא, שותף
ראש מחלקת דיני עבודה
ramil@meitar.com | 03-6103152

למידע נוסף אודות מחלקת דיני עבודה במשרדנו, לחץ כאן.

מובהר, כי האמור לעיל הינו מידע כללי, אין בו התייחסות לנסיבות ועובדות ספציפיות ואין לראות בו משום חוות דעת ו/או ייעוץ משפטי לעניין קונקרטי.

להצטרפות לעדכוני לקוחות לחץ כאן

מיתר ליקוורניק גבע לשם טל ושות', עורכי-דין | אבא הלל סילבר 16, רמת גן 5250608, ישראל | 03-6103100

הסר | דווח כספאם